

FELGYŐ

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2018

TARTALOMJEGYZÉK

Köszöntő	3
Felgyő bemutatása	4
Örökségünk	9
Eltérő karakterű településrészek	17
<i>Településközpont</i>	18
<i>Lakóterület</i>	19
<i>Beépítésre nem szánt terület</i>	21
Építészeti útmutató	24
<i>Telepítés</i>	24
<i>Építménymagasság</i>	28
<i>Színek</i>	38
<i>Tetőhajlásszög</i>	29
<i>Tetőforma</i>	29
<i>Kerítések</i>	30
<i>Homlokzatképzés</i>	32
<i>Részletek</i>	33
Mai példák	34
Utcák, terek	36
Kertek	40
Sajátos építmények	41
Feliratok, hirdetések	42
Impresszum	43

KÖSZÖNTŐ

Felgyő község Magyarország délkeleti részén, Csongrád megyében fekszik. A település az 1960-as évek elején kezdett épülni, és ma már egy infrastrukturálisan jól ellátott, közterületeire nagy gondot fordító kisközség fogadja az ideérkezőket.

Településünk mezőgazdasági jellegű, ezen belül több ágazat is megtalálható. Talán az üvegházás növénytermesztés az, ami az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt kap és munkahelyeket teremt a térségben élő lakosság számára.

Önkormányzatunk fontos feladatának tekinti, hogy a község polgárait és a másutt élő, ám településünk iránt érdeklődő személyeket, gazdasági társaságokat, civil és egyházi szervezeteket tájékoztassa a községben történekről, azt itt levő lehetőségekről. Ez a kézikönyv is azt a célt szolgálja, hogy tájékoztatást nyújtson az épített és természeti értékeinkről, örökségünkről, továbbá a példákon keresztül azt is érzékeltetni kívánja, milyen körülmények és feltételek mellett lehet településünkön építkezni, beruházást megvalósítani.

Arra törekszünk, hogy e könyvvel hasznos, mindenki számára közérthető információt nyújtsunk át, amely a mindennapokban örömmel és egyben haszonnal is forgatható.

Horváth Lajos
polgármester

FELGYŐ BEMUTATÁSA

Felgyő az Alföldön fekszik. Területe egymástól természeti adottságaiban jól elhatárolható két részre osztható: a Vidre-értől nyugatra lévő területek a Duna-Tisza közti síkvidék középtájhoz, a keletre fekvő területek az Alsó-Tisza-vidék középtájhoz tartoznak. A Duna-Tisza közén a legelterjedtebb őshonos növénytársulások a tatárjuharos lösztölgyes, a pusztai lösztölgyes és a sziki tölgyesek, míg az Alsó-Tisza-vidéken a fűz ligeterdők, a bokorfüzesek és a tölgy-kőris-szil ligeterdők voltak. Sajnos ezekből már csak elvétve találunk egyet-egyet. A szikes területeken ezek helyét mára a sajátos élővilágú szikes puszták, legelők és szikes tavak vették át.

A tájhasználat igen eltérő. Legnagyobb részt a szántóterületek teszik ki, melyeken gabonát, napraforgót termelnek. Ezen belül jellemző a kisgazdaságok jelenléte. A hagyományos használatához kialakult tanyarendszer igen jelentős része ma is megtalálható az utakhoz csatlakozó sortanyák formájában, és ezeket lakják is. A másik jellemző építménycsoportosulás a majorság, melyből régi és a legújabb kor „terméke” egyaránt jelen van a területen. A területen az üvegházás növénytermesztés is egyre nagyobb teret hódít, és ez a megélhetésben is meghatározó szereppel bír.

Az élővilág rendkívül változatos, amelyben a Tiszának és a szikes, vízállásos területeknek meghatározó szerepe van, hiszen ezeknek köszönhetően van jelen számos vízi madár is.

Már említettük, hogy a tanyáknak (felső kép) ma is nagy szerepe van, mintegy 150 lakott található a határban. Ezekhez a tanyasi iskolák (alsó kép) szervesen hozzátartoztak. A ma is meglevőket már más célra használják.

A település a nevét az egykori uradalmi majorról kapta, ami ma Ó-Felgyő, és jellemzően gazdasági célt szolgál.

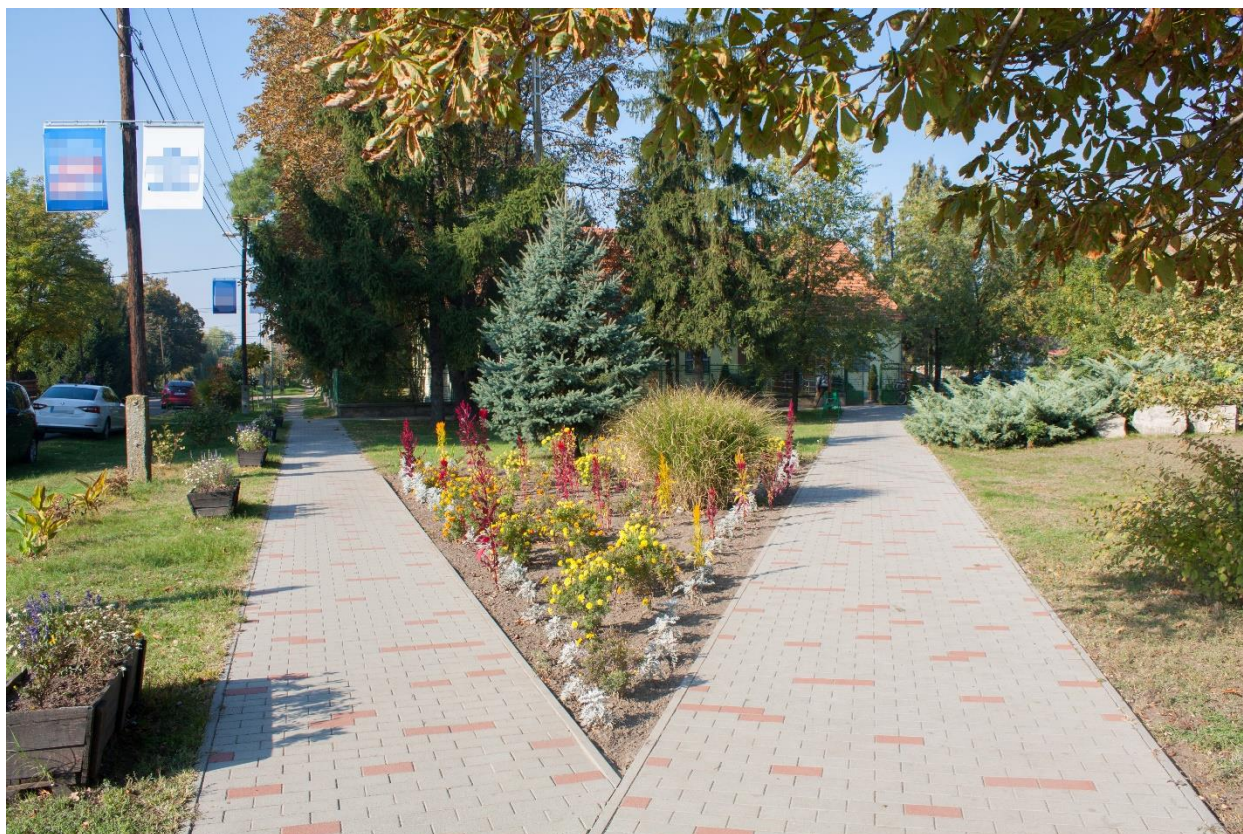
A mai belterület egykor Tsz-központ volt, Csongrád közigazgatási területén feküdt és abból vált önálló községgé a '60-as években. A község közúton jól megközelíthető; vasútállomása nincs.

A belterület közterületei rendezettek, növényállományuk igen gazdag. Az épületek elárulják azt, hogy mikor épültek, hiszen egy-egy utcason – szerencsére elkülönülten – egyaránt megjelennek a '60-as évek kétszintes „kényszer-társasházai”, az ezzel egyidőben ill. ezt követően épült sáttetős lakóépületek és a ma is épülő, utcára merőleges gerincvonalú tetőzettel ellátott, tetőtér beépítéses lakóépületek.

A növénytermesztési célú üvegházak egyre nagyobb területen vannak jelen. A jobb oldali kép a közvetlenül a belterület mellett elhelyezkedő telepről készült.

Az alsó kép a település központjában elterülő közparkot mutatja.

A település igazgatási területe 7673 ha, ebből 134,2 ha a belterület. Lakónépesség 2017. január 1-én 1155 fő volt.

Az oldal képei a lakóterületeket mutatják.

ÖRÖKSÉGÜNK

Az előző fejezetben szóltunk arról, hogy a község a '60-as években jött létre. Ennek megfelelően a belterületen hiányoznak a történeti épületek. Így a falu temploma is a XX. század második felében épült, de szakrális jelentősége miatt az épített örökségnek is részét képezi. Az oldal képei a templomot mutatják. A templom a központban, a László Gyula régészprofesszor által feltárt Geda-halom mellé épült fel. A feltárás során honfoglalás kori magyar település és Szent István korabeli templom maradványai kerültek elő.

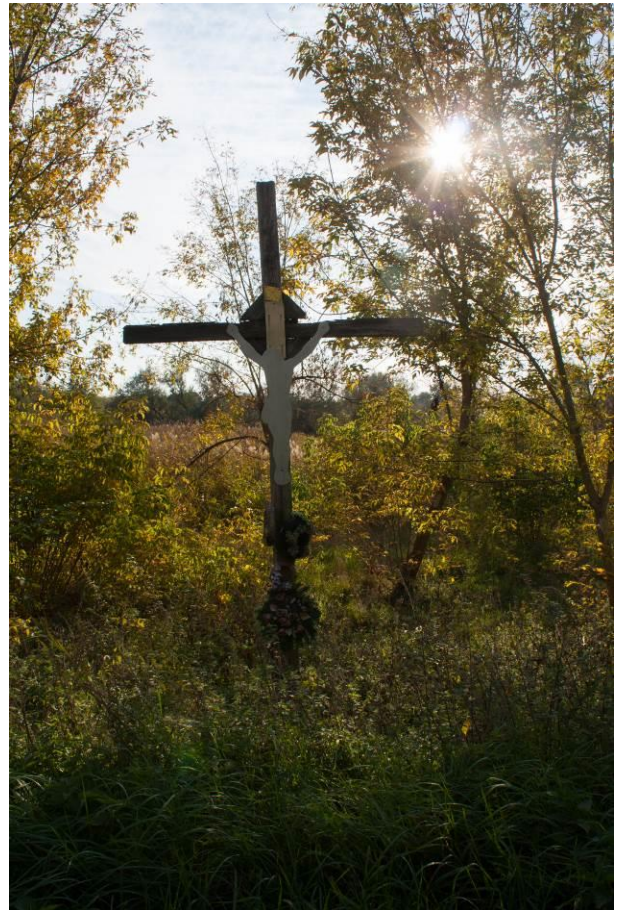
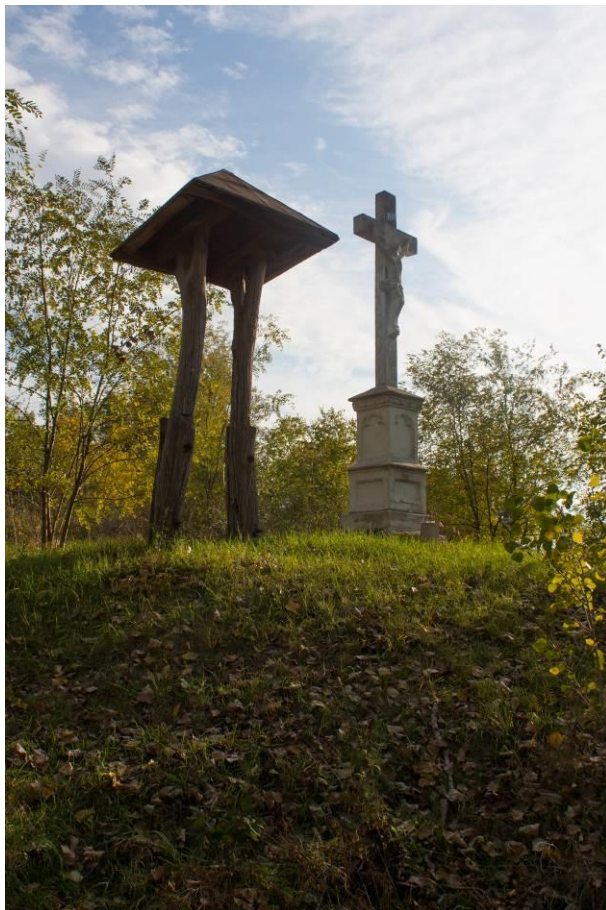
A közigazgatási területen a Csongrád városához tartozó tanyák már a XIX. században is álltak. A tanyákhoz hozzátartoztak a tanyasi iskolák is. A felső kép az egyik, ma is álló iskolaépületet mutatja, az oldalsó kép pedig egy másik iskolaépületnek emléket állító haranglábat ábrázol. (A kiterjedt tanyavilág miatt több iskola is állt a mai igazgatási területen.)

A felső képen a Tisza közelében levő Klára-major megmaradt épületeinek egy részét láthatjuk. A majorság épületeit ma még meg lehetne menteni, és talán turisztikai hasznosításuk is elképzelhető lenne.

Az alsó kép a Tisza-partnál levő gátórház gazdasági épületét mutatja. A tégladíszítéses épület valószínűleg a XX. század elején épülhetett.

A határoknál az út mentén állított kereszt szerepe a napi gyakorlatban a tájékozódás segítése volt a földrajzi tájegységek végének/kezdetének jelzésével. Ilyen egység: falu, tanya, mező, szántó, birtok, gyepű, szer. Az urbanizáció következtében ezek a kereszték, fészületek ma a települések utcáin és terein az ősi településhatárok emlékét őrzik. A kereszték nagy részét fogadalomból vagy hálából emelték, esetleg régi szerencsétlenségek emlékeként. A kereszték egy részét magánszemély vagy család állíttatta, más esetekben azonban több személy vagy család, esetleg egy egész faluközösség fogott össze. Felgyőn is ilyen keresztekkel, fészületekkel találkozhatunk, nagyobb részt még az eredeti helyükön. Az előző oldalon a település központjában és a meghatározó külterületi utak mentén ma is álló fészületeket láthatjuk.

Felgyő közigazgatási területén a természeti értékek, az ezek által meghatározott táj- és településképp meghatározó jelentőségű. A védett területek közül megtaláljuk itt a Tiszavölgyi-sík Magas Természeti Értékű Területet (továbbiakban MTÉT) – az országban jelenleg tíz MTÉT van – , további természeti területeket, tájvédelmi övezet és körzet területeit, a nemzeti ökológiai hálózat területeit, az ex lege kunhalmokat, szikes tavakat és földvárakat. Ezen különböző kategóriájú területek sokszor átfedésben vannak.

A védett területeken kívül táji értéket jelent a külterületi tanyarendszer, a mikrodomborzat változatossága, a csatornák, a fasorok, az erdősávok és cserjesávok.

A következő képen az egyik szikes tóban megjelenő kiszáradt nádast láthatjuk.

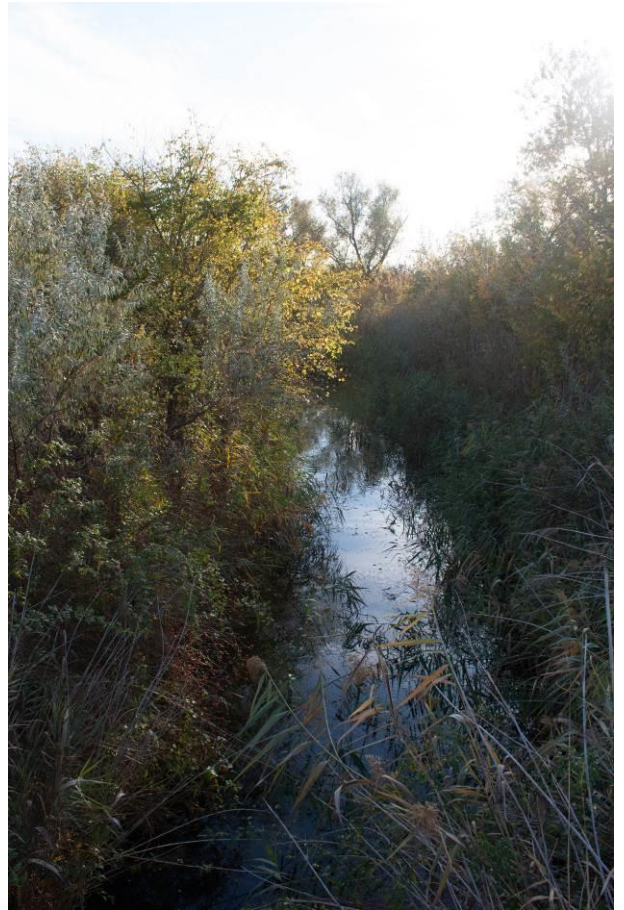

A felső kép mutatja, hogy mennyire jól érzékelhető a mikrodomborzat. Ezeket művelés esetén is meg kell tartani.

Az alsó kép a Tisza árterének ún. Labodár részét mutatja, azon belül is a Sulymos-tavat.

A jobb oldali képen a Vidre-ér látható, amely az egyes tájegységek közötti „választóvonal”.

Az alsó képen egy tanya látható. Fontos, hogy a tanyaudvar körben fásított. Mivel kisforgalmú földút mentén található, a tanyaudvar közvetlenül az út mellett fekszik. Ha az út nagyforgalmú, jellemző az udvar elhúzása.

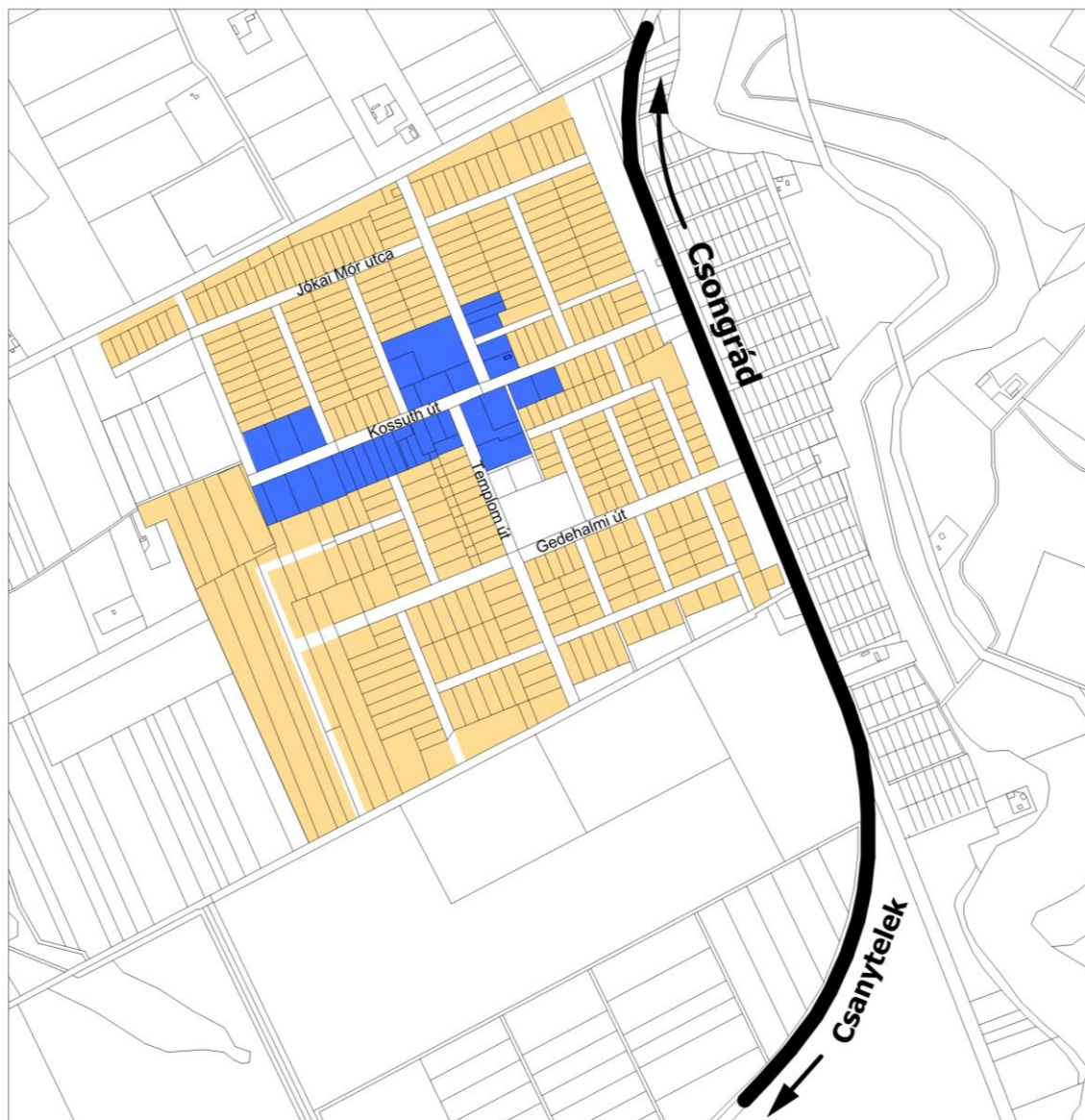

A felső képen a tájat színesítő csatorna, az alsó képen a belterület központjában álló, helyi védelemre is érdemes tölgyfa látható.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Jelmagyarázat

Településközpont

Lakóterület

Beépítésre nem szánt terület

TELEPÜLÉSKÖZPONT

A település központjának beépítése más karakterű, mint a lakóterület. Ahogyan a fényképeken is látható, a közterületeket (közpark és utca) határoló térfalak épületeit az utcával párhuzamos gerincvonalú nyeregtető jellemzi. Az épületek általában előkert nélkül épültek, bár azt is lehetne mondani, hogy sok esetben „hiányzik” a kerítés. Ha van, az teljesen áttört, az utcaképet nem meghatározó. Magasságuk egy-két szintben határozható meg.

LAKÓTERÜLET

A régebbi lakóterületeken a sátoztetős lakóépületek jelenléte jellemző. Ezek földszintes épületek, az utcai homlokzatukon két ablakkal. Az épületek oldalsó telekhatárra épültek, azonos mélységű előkerttel. A kerítés áttört. Ezen típusépületek közzé más jellegű épület nem lett „bekeverve”. Bár maguk az épületek nem példaértékűek, de a beépítés egységessége szerencsés.

A '90-es évektől kezdődő lakóterületi beépítést már nem a sátoztetős épületek jellemzik. Az előkertes, oldalhatáron álló elhelyezést ugyanakkor megtartották. A kerítés áttört, de ezt több esetben a növényzet szinte fallá alakítja, ami így az utcaképet meghatározó elemmé válik. Az épületek itt már utcára merőleges gerincvonalú nyeregtetővel létesültek, legfeljebb csak a gerinccsúcs kontyolt, így az ormfalas hatás minden esetben jelen van. Ezek az épületek is földszintesek, ám a tetőterük a legtöbb esetben beépített. Ezt viszont csak a homlokzat árulja el, az épületek magassága a sátoztetősökhöz képest nem növekedett.

Az ismertetett kétféle lakóterületi beépítés nem keveredik, és a még üres telkek az utcára merőleges gerincvonalú nyeregtetős épületek környezetében helyezkednek el, így ennek a folytatása várható és javasolható is.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A község közigazgatási területének legnagyobb részét a beépítésre nem szánt területek teszik ki. Ezen belül a tanyák jelenléte meghatározó, hiszen mintegy százötven ma is életvitel szerűen használt (lakás és mezőgazdasági épületek). A tanyaudvarokat fásítás veszi körül; ennek a szokásnak a megtartása mindenképpen indokolt.

Felgyő mezőgazdaságában – különösen az utóbbi években – az üvegházás növénytermesztés egyre nagyobb szerepet játszik. Mivel ezek kiterjedése hatalmas, a tájképben – és szomszédos elhelyezkedésük miatt – és a településképben is meghatározó a szerepük. Éppen ezért is a közvetlen környezetük rendezése, növények telepítése igen fontos.

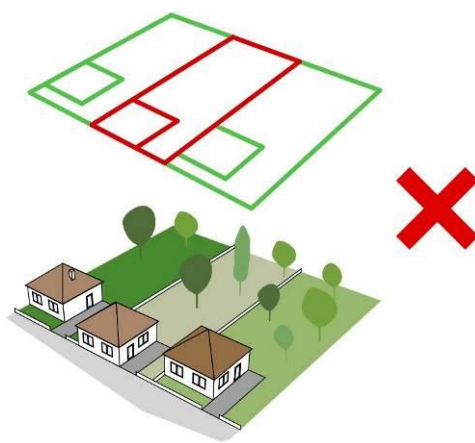
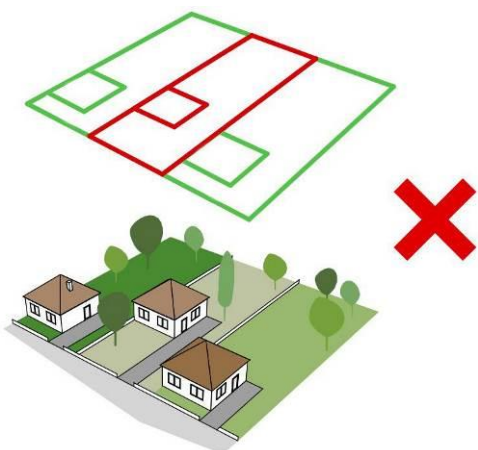
A mezőgazdasági majorok száma is bővül. Ezek kulturált kialakítása, körülöttük – ill. az épületek közötti terület – a fásítás mindenképpen elvárt szempont. Látható, hogy itt sajátos építményfajták – silók, szárítók – is megjelennek, ezért a tájba-illesztés fontos szempont.

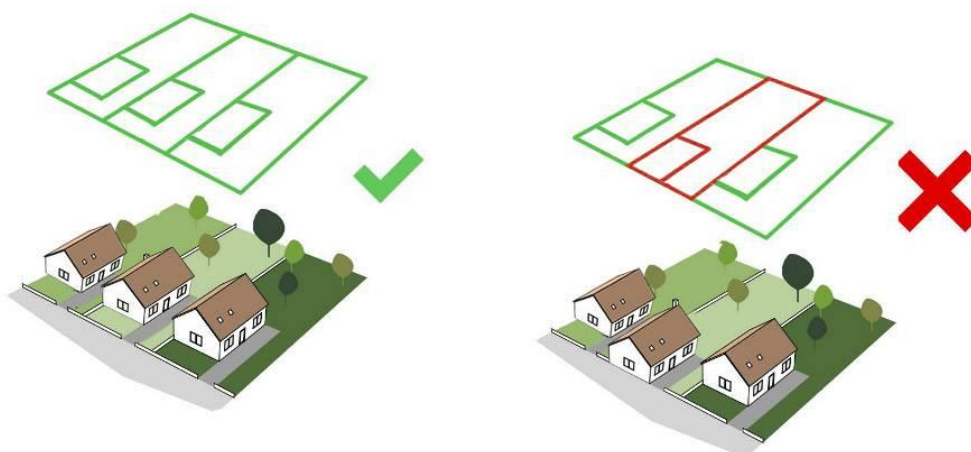
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Az alábbi fejezet célja, hogy segítséget nyújtson néhány gyakran felmerülő építészeti, városépítészeti kérdésben. Teszi ezt oly módon, hogy a Felgyőn meglevő adottságokat is figyelembe véve mutatja be azokat a válaszokat, amelyek a legtöbb esetben működőképesek lehetnek. Ugyanakkor, mivel az építészet és a településszététika nem objektív kategória, a bemutatott példák nem jelentenek kizárólagos megoldást, ám az esetek többségében szemléltetik, hogyan kerülhetők el a legáltalánosabb hibák. Ezek nem építési előírások vagy nem a szabályzat rajzi és fényképi megjelenítései, de felhívják a figyelmet az illeszkedés kérdésére, a tradíciókhoz történő alkalmazkodás fontosságára.

TELEPÍTÉS

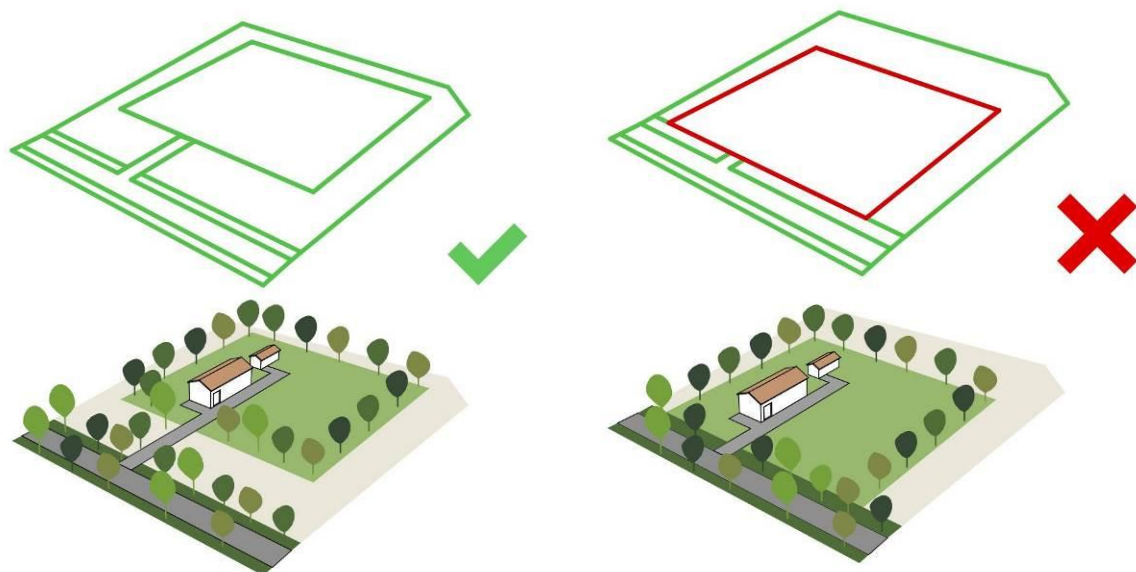

A lakóterületen jellemző a sádtetős lakóépület oldalhatáron álló telepítéssel, előkerttel. Egy új épület elhelyezése akkor sem jó, ha a kialakult előkerteknél nagyobb mélységű előkerttel épülne, de akkor sem, ha utcavonalra telepítenék. Helyes a kialakult előkert méretének megtartása új épület elhelyezésénél is. Az ábrák és a következő oldal fotója is ezt érzékelteti.

Az utcavonalra merőleges gerincvonalú nyeregtetős lakóházak Felgyőn jellemzően 5,0 m-es előkerttel épültek. Az előkert méretének megtartása fontos, azaz az utcavonalra történő építés nem javasolható. Erre azért is kell nagy hangsúlyt fektetni, mert a legtöbb üres telek ilyen környezetben található. A fenti ábrák és a következő oldal fényképei ezt a megoldást szemléltetik.

A tanyaudvarokra az jellemző, hogy nagyforgalmú utak mellett azokhoz képest hátrahúzással alakultak ki. Továbbra is ez javasolható, ahogyan az is, hogy a tanyaudvart vegyük körül fasorral. Ez védelmet is jelent, továbbá a tájban kellemesebb a növényzet látványa mint a „csupasz” épületeké.

ÉPÍTMÉNYMAGASSÁG

Földszintes épületek közzé nem való az emeletes kialakítású épület még akkor sem, ha a tömegforma részben igazodik is a meglévőkhöz.

SZÍNEK

A tömegformán túl az épületek megjelenését alapvetően meghatározzák a külső színek is. A magyar építési hagyományoktól a harsány, erős színek használata idegen nemcsak a homlokzaton, hanem a tetőn is. Ez utóbbi esetben a barnás-pirosas árnyalatok a megszokottak, a kék, zöld, de a sötétszürke és a fekete használata sem kívánatos.

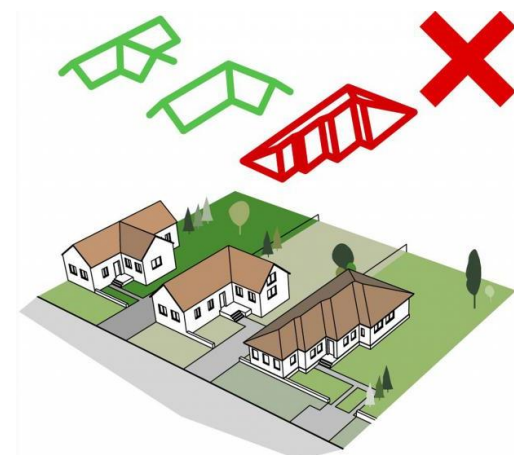
TETŐHAJLÁSSZÖG

A magyar építési hagyományokra a 32-38°-os tetőhajlásszög jellemző. Mind a meredekebb mind pedig a laposabb tetődőlés tájidegen, ráadásul az éghajlati viszonyainkhoz sem alkalmazkodik.

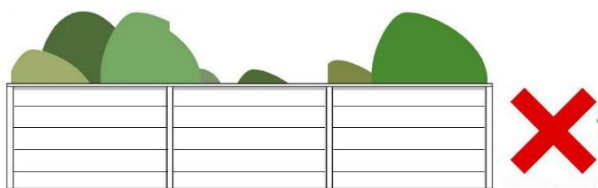

TETŐFORMA

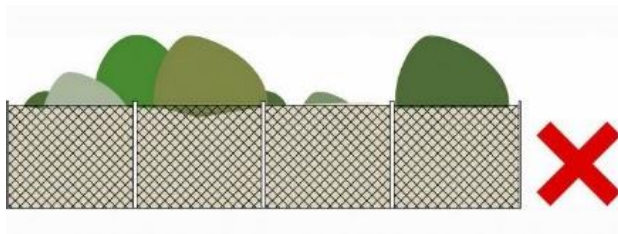

Sátortetős kialakult környezetben igazodó lehet a kontyolt nyeregtető is. Oromfalas utcai tömegforma esetén az utcával párhuzamos gerinci tömegrész „hátrahúzása” megfelelő eredményt adhat. A sokszorososan tagolt tetőforma feleslegesen bonyolult és nem helyeselhető.

KERÍTÉSEK

Felgyőn az előkertés beépítés mellett az utcai kerítések áttört kialakításúak. Ez biztosítja, hogy a főépület „alkotja” az utcaképet. Az áttört kerítés megtartása továbbra is támogatandó, azaz tömör kerítés – pl.: betonlap, sűrű drótfonat, tömör deszkázat – építése továbbra sem támogatott.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Felgyőn – annak ellenére – , hogy a község a XX. század második felében alakult ki, a magyar építési hagyományokhoz illeszkedő vakolt, festett homlokzatok vannak túlsúlyban. Igaz, a nemesvakolat is megjelent, de azok színezése a hagyományainkhoz igazodik. A lábazat sokszor nyers vasbeton, időnként vakolattal ellátott. Ezek megtartása továbbra is szerencsés lenne.

RÉSZLETEK

Vakolatdíszes épületeket – felső kép – Klára-majorban találhatunk. Helyreállításukat támogatni kellene. Az alsó képen újjáépített téglakéményt láthatunk. Ez szép példa lehet, bár kialakításuk mindenképpen többletköltséggel jár (falazott kéményt használatra nem lehet létesíteni; szellőzés oldható meg így).

MAI PÉLDÁK

Mindkét képen egy utcavonalra merőleges gerincvonalú nyeregtetővel épített lakóépületet látunk. A felső képen látható valamivel régebbi. Mindkettő jól illeszkedik az ilyen jellegű környezetbe. Az alsó képen láthatjuk, hogy az utcával párhuzamos gerincvonalú tető „hátrahúzása” jó eredményre vezet. Az alkalmazott anyagok, színek is illeszkednek a hagyományainkhoz.

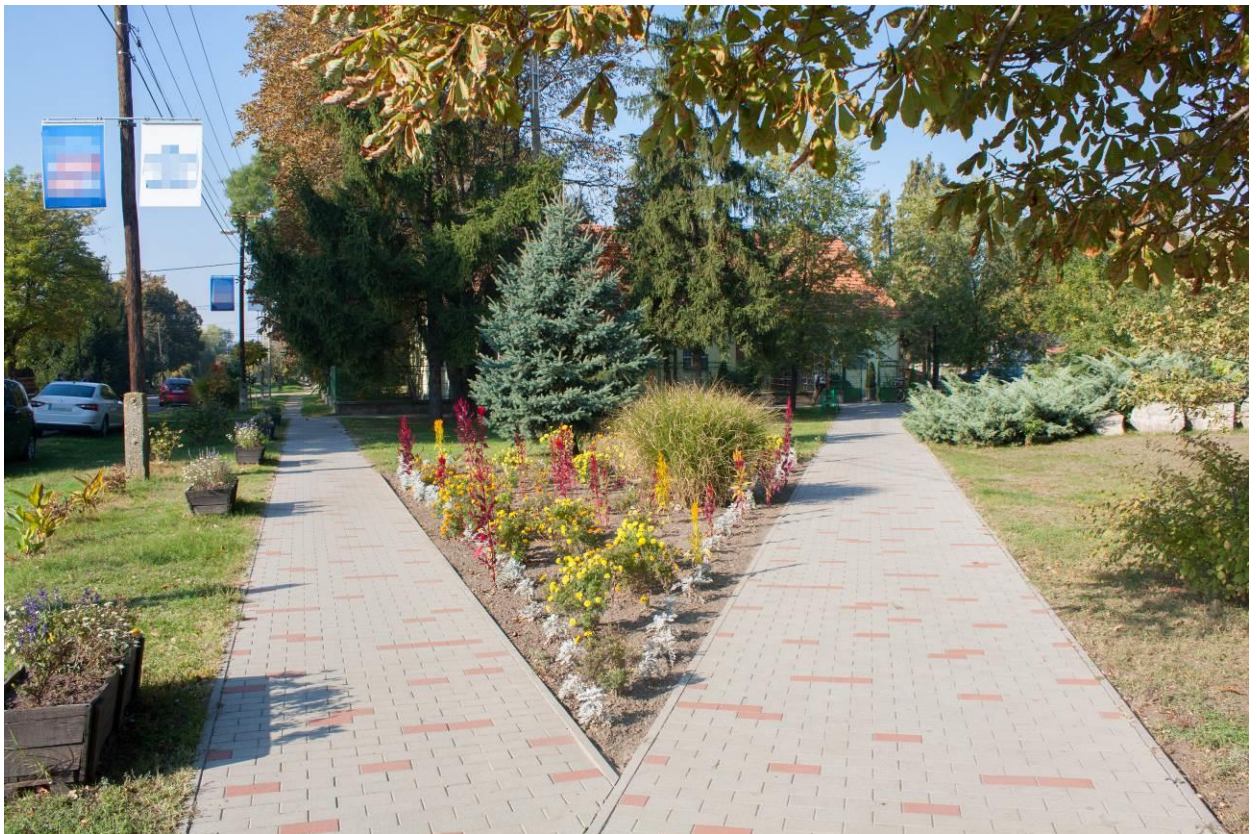
Ezen az oldalon egy újonnan épített tanyát láthatunk. A tanyaúdvár kialakult körbefásítását megtartották. Az új épület egyszerre a mai kor terméke és a hagyományok megőrzése is formavilágban, anyaghasználatban, színezésben, felületképzésben egyaránt. A melléképület is illeszkedik ezekhez a hagyományokhoz.

UTCÁK, TEREK

A településre jellemző, hogy a közterületei (utcák, terek) rendezettek, ápoltak. Sok fa, cserje van telepítve, de a virágos növények jelenléte is jellemző. A gyalogos burkolatok kiselemes anyagokból készültek. Az utcabútorzat meghatározó anyaga a fa. Illeszkedik ehhez a játszótér és az egyéb építmények (pl. harangláb). kialakítása is. Az Önkormányzat épülete előtti közparkról készített képeket mutatja ez az oldal.

Az Önkormányzat épülete előtti közpark (felső kép) és a játszótér (alsó kép) a településközpont meghatározó elemei.

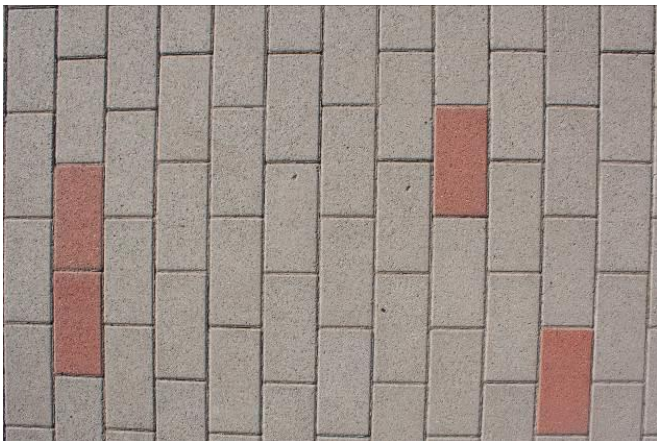

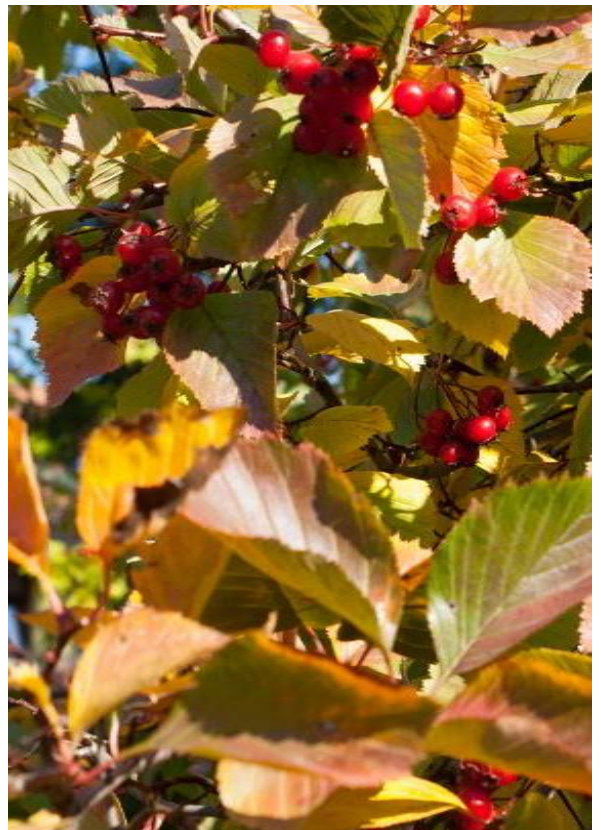
A felső képen a templom környezete látható, míg az alsón a belterület és a Csongrád-Szeged főút közötti erdősáv figyelhető meg. Ennek védelmi szerepe fontos.

Az Önkormányzat épülete előtti közpark részletkialakításait, utcabútorzatát mutatják az oldal képei.

KERTEK

Az áttört kerítések mögötti magánkertek és a közkertek élő vagy egyényári virágai, a cserjék termése is színesíti a településképet, hiszen azok is részei a látványnak, így kialakításuk, rendezettségük fontos szempont.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

Az üvegházak részben a belterülethez közvetlenül kapcsolódva, részben a Csongrás-Szeged közút mellett elhelyezkedve a településkép jelentős elemei, így a környezetük rendezettsége elvárás kell legyen.

FELIRATOK, HIRDETÉSEK

A település nagyságrendje miatt nem jellemzőek a hatalmas reklámfeliratok, hirdetések. Az Önkormányzat működtet két fából készült hirdetőtáblát, amire a közérdekű információkat szokták kifüggeszteni. Amennyiben újabb felületek felhasználására jelentkezik igény, ezek kialakítás követhető példa.

IMPRESSZUM

FELGYŐ KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Felgyő Község honlap címe:	www.felgyo.hu
Felgyő Község email címe:	pmhv@felgyo.hu
Felgyő Község postai címe:	6645 Felgyő, Széchenyi út 1.
Telefon:	+ 36 63/580-060
Polgármester:	Horváth Lajos
Polgármester email címe:	polgarmester@felgyo.hu
Megbízott főépítész:	Torma Gyöngyi
Főépítész email címe:	tormagyongyi@teresterulet.hu
Szerkesztette:	Benkő Lajos, Torma Gyöngyi,
Szöveg:	Torma Gyöngyi
Természeti környezet:	Szászné dr. Várkonyi Adrienn
Fényképek:	Benkő Lajos,
Ábrák:	Lechner Nonprofit Kft, Benkő Lajos

Felgyő, 2018.